

Васильченко О. О.

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного (Україна)

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СТРАТЕГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ДО КРИЗОВИХ ШОКІВ

Функціонування економічної системи сучасних країн світу відбувається за умов постійно зростаючої нестабільності, що обумовлюється поєднанням глобальних і національних кризових явищ, наслідком чого є поява суттєвих дисбалансів в усіх сферах економічного життя. Діяльність українських підприємств знаходиться наразі під впливом повномасштабної війни, наслідків пандемії COVID-19, енергетичної та логістичної нестабільності та характеризується високим рівнем невизначеності та ризику [1; 2]. Виникає потреба у розробці та застосуванні таких механізмів реагування на кризові шоки, які б дозволили підприємствам не тільки вижити та адаптуватися під нові виклики, але й забезпечити умови для подальшого їх розвитку [3]. Вітчизняні науковці трактують кризові шоки як різкі, непередбачувані зміни зовнішнього середовища, що порушують стабільність функціонування підприємства та потребують оперативної трансформації управлінських рішень [1; 4].

Стратегічна адаптація підприємства є складним багаторівневим процесом, що повинен спиратись на цілий комплекс суттєвих змін відповідно до зовнішніх викликів, – змін бізнес-моделі, організаційної структури, системи управління та ресурсного забезпечення. Її сутність полягає у забезпеченні відповідності внутрішнього потенціалу підприємства зовнішнім викликам шляхом формування динамічних здібностей [5].

Ключовим елементом адаптації виступає організаційна стійкість – інтегральна характеристика підприємства, що надає можливість з'ясувати, на скільки воно здатне протистояти кризовим впливам, чи спроможне адаптуватися до змін, чи має потужний потенціал для забезпечення подальшого власного розвитку [4]. Українські науковці відмічають, що стійкість передбачає три аспекти: повернення до попереднього стану; формування нових конкурентних переваг; можливість переходу до нової моделі розвитку [3].

При розробці підходів до стратегічної адаптації слід враховувати стратегічну гнучкість, що є основною передумовою безперервності бізнесу, оскільки забезпечує швидке реагування на зміни ринкового середовища. Підприємства України сьогодні активно використовують такі інструменти адаптації, як релокація виробництва, зміна логістичних ланцюгів, переорієнтація на нові ринки збуту [2].

Важливим драйвером адаптації є цифрова трансформація. Впровадження сучасних цифрових технологій активно сприяє формуванню нових клієнт орієнтованих бізнес-моделей на підставі швидкого реагування на зміни попиту [6]. Цифровізація дозволяє підвищити прозорість діяльності підприємств і покращити якість управлінських рішень.

Наступний інструмент стратегічної адаптації – диверсифікація діяльності, ефективний інструмент підвищення економічної безпеки підприємства. За сучасних умов суб'єкти економічної діяльності переорієнтовуються на нові ринки, переглядають асортимент продукції, коригують його відповідно до потреб нових споживачів, намагаються впроваджувати прогресивні інноваційні рішення [2].

Ще одним вагомим аспектом є управління фінансовою стійкістю. Мова йде про забезпечення ліквідності, оптимізацію витрат і ефективне використання фінансових ресурсів. Підприємства повинні здійснювати перегляд фінансової політики, приділяючи першочергову увагу збереженню платоспроможності та мінімізації ризиків [1].

Значну роль відіграє людський капітал та наявність якісного управлінського лідерства. Формування культури інновацій, розвиток компетенцій персоналу та підтримка внутрішньої комунікації є важливими складовими успішної адаптації підприємства [3].

Отже, в результаті проведеного дослідження нами з'ясовано, що за умов сучасної полікризової економіки ключовим чинником виживання та розвитку підприємств є стратегічна адаптація. Її ефективність залежить від здатності підприємства швидко та якісно реагувати на зміни зовнішнього середовища, впроваджувати інновації та забезпечувати фінансову стійкість.

На нашу думку, подальші вітчизняні наукові дослідження у цьому напрямку повинні зосередитись на розробленні прикладних моделей оцінювання рівня адаптивності підприємств та механізмів їх впровадження.

Список використаних джерел:

1. Іванова Н. С. Антикризисна стійкість підприємства в умовах системних викликів: стратегічна діагностика та адаптивне управління. *Економіка та суспільство*. 2025. № 75. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-73>.
2. Прохорова В., Крутова, А., Дяченко, К. Економічна безпека підприємств України в умовах дестабілізаційного розвитку. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2022. № 14(28). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-14\(28\)-10](https://doi.org/10.33296/2707-0654-14(28)-10).
3. Шевченко Л. С. Стратегування в новій реальності: монографія. Харків: Право, 2025. 326 с.
4. Федуллова С. О. Багатомірна поточна світова криза проти концепції полікризи. *Наука, технології, інновації*. 2023. № 1. С. 3-8. DOI: <http://doi.org/10.35668/2520-6524-2023-1-01>.
5. David J. Teece. *Dynamic Capabilities: Foundational Concepts*. Cambridge University Press & Assessment, 2025. P. 86. DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/9781009562713>.
6. Величко К., Цибульська, Е. Трансформація бізнес-моделей компаній: сучасні виклики та перспективи у цифровій економіці. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-39>.

Волок Ю. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА
В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Підприємництво є одним із ключових рушіїв економічного зростання держави. Підприємницька діяльність не лише забезпечує створення нових економічних суб'єктів та робочих місць, а й сприяє наповненню бюджетів усіх рівнів, підвищенню рівня життя населення та загальному зміцненню національної економіки» [2]. В умовах глобальних трансформацій, що охопили світову економіку у XXI столітті, Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами, які суттєво ускладнили функціонування підприємницького середовища. Повномасштабне воєнне вторгнення у лютому 2022 року завдало величезних збитків вітчизняній економіці, зруйнувало усталені ланцюги постачання, скоротило внутрішній ринок та змусило мільйони підприємців переглянути свої бізнес-стратегії або й зовсім припинити діяльність.

Підприємництво в Україні пройшло складний шлях становлення від початку 1990-х років, коли розпочалося формування ринкової економіки. За даними Державної служби статистики України, станом на початок 2021 року в країні функціонувало понад 1,9 млн суб'єктів малого та середнього підприємництва (МСП), які